

ЯНГИ КОНСТИТУЦИЯДА ФУҚАРОЛАР РЕСПУБЛИКА ҲУДУДИ БЎЙЛАБ ЭРКИН ҲАРАКАТЛАНИШ, ТУРАР ВА ЯШАШ ЖОЙИНИ ЭРКИН ТАНЛАШ ҲУҚУҚИНИНГ ТАНЛАШ ҲУҚУҚИНИНГ МУСТАҲКАМЛАНГАНИ

Муҳаммадиева Моҳинур Яхшибаевна

*Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети Жиноят-
ҳуқуқий фанлар кафедраси доценти*

Аннотация: мақолада Ўзбекистон тараққиётининг янги босқичда мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотлар натижадорлигини ошириш кўп жиҳатдан янгиланишларнинг конституциявий асосларини мустаҳкамлаш, жамият ва давлат бошқаруви соҳасида фаолиятни тубдан такомиллаштириш масалалари байон этилган.

Калит сўз ва иборалар: *Yangi Konstitutsiya, Konstitutsiyada nazarda tutilgan fuqarolar munosib turmush tarzini yaxshilashga qaratilgan strategik ёндашувлар, концептуал масалалар.*

Фуқароларнинг давлат ҳудудида эркин ҳаракатланиш, турар ва яшаш жойини эркин танлаш ҳуқуқи асосий шахсий ҳуқуқлар тоифасига киради. Мазкур қоида Конституциянинг 28-моддасида белгиланган. Унга кўра “Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қонуний асосларда бўлиб турган ҳар бир шахс республика ҳудуди бўйлаб эркин ҳаракатланиш, турар ва яшаш жойини эркин танлаш ҳуқуқига эга, қонунда белгиланган чекловлар бундан мустасно.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев 2022 йил 20 июнь куни Конституциявий комиссия аъзолари билан бўлиб ўтган учрашувда “...ҳар бир Ўзбекистон фуқароси мамлакат бўйлаб эркин ҳаракатланиш, турар ёки яшаш жойини эркин танлаш ҳуқуқига эга бўлиши шарт. Ҳар бир фуқарога мамлакатдан тўсиқларсиз чиқиш ва қайтиш ҳуқуқи кафолатланиши лозим”, деб мазкур ҳуқуқларни конституциявий даражада белгилаш лозимлиги ҳақида таъкидлаб ўтди.

Шунингдек мазкур янгилик 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси кўзда тутилган “Фуқароларни яшаш жойи бўйича ҳисобга олиш” тизимини янада соддалаштириш вазифасини хал этишга ҳуқуқий замин бўлиб хизмат қилади.

“Эркин ҳаракатланиш” – инсоннинг ажралмас ҳуқуқидир. Инсон ҳуқуқлари орасидаги муҳими ҳисобланган шахснинг эркин ҳаракатланиш ва яшаш жойини эркин танлаш ҳуқуқи Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси (13-модда), Фуқаровий ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисида халқаро пакт (12-модда), Хотин-қизлар ҳуқуқлари камситилишининг барча шакллариغا барҳам бериш тўғрисидаги конвенция (15.3-модда)да белгилангандир.

Юқоридаги халқаро ҳуқуқий мажбуриятлардан келиб чиқиб амалдаги Конституциянинг 28 моддаси “Ҳар ким республикадан ташқарига эркин чиқиш ҳуқуқига эга. Ўзбекистон Республикаси фуқаролари Ўзбекистонга монеликсиз қайтиш ҳуқуқига эга” деган иккинчи қисм билан тўлдирилмоқда.

Ушбу янги нормалар билан конституция даражасида қуйидаги ҳуқуқлар кафолатланмоқда: биринчидан, Ўзбекистон ҳудудида қонуний асосларда бўлиб турган ҳар бир шахснинг эркин ҳаракатланиш, турар ва яшаш жойини эркин танлаш ҳуқуқи; иккинчидан, ҳар бир шахснинг республика ҳудудидан ташқарига эркин чиқиш ҳуқуқи; учинчидан, Ўзбекистон фуқароларининг Ўзбекистонга қайтиш ҳуқуқи.

Киритилаётган янгилик фуқароларимизнинг ҳамда Ўзбекистон ҳудудидаги ҳар бир шахснинг мамлакат бўйлаб эркин ҳаракатланиш, турар ёки яшаш жойини эркин танлаш ҳуқуқларини таъминланишини ва кафолатларини кучайтиради.

Мазкур нормага ўхшаш нормалар Германия, Франция, Италия, Жанубий Корея, Польша, Туркия, Грузия каби давлатлар конституцияларида мавжуд.